

TYÖNEUVOSTO

LAUSUNTO

TN 1476-19

Bulevardi 6 D, PL 32

00023 VALTIONEUVOSTO

puh. 09 - 645 593

28.5.2019

5/2019

Vuosilomalain 30 §:n 1 momentissa tarkoitettulla työehtosopimuksella sopiminen ei voi johtaa siihen, että työntekijä ei saa vuosiloman ajalta vuosilomalain 9 §:n 1 momentin mukaista säännönmukaista tai keskimääräistä palkkaansa. Se, milloin palkka tai sen erä on tulkittavissa vuosilomalain 9 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi säännönmukaiseksi palkaksi, jää ratkaistavaksi viime kädessä tuomioistuimessa.

Lausunnonpyytäjä:

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Asia:

Vuosilomalain (162/2005) 9 §:n 1 momentin ja 30 §:n 1 momentin tulkinta

Vireille:

25.3.2019

Lausuntopyyntö

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (SAK ry) on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa vuosilomalain (162/2005) 9 §:n tulkinnasta. Epäselvyyttä on siitä, tuleeko linja-autonkuljettajien vuosilomapalkkaa laskettaessa ottaa huomioon heidän säännöllisesti sunnuntaisin tekemästään työstä maksettava työaikalain (605/1996) 33 §:n mukainen sunnuntaityölisää mainitussa säännöksessä tarkoitettuna säännönmukaisena tai keskimääräisenä palkkana. Sunnuntaityöstä maksettavasta lisästä on sovittu myös linja-autohenkilökunnan työehtosopimuksessa.

Vuosilomalain 9 §:n mukaan työntekijällä on oikeus saada vuosilomansa ajalta vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkkansa siten kuin vuosilomalaissa säädetään.

Vuosilomalain 30 §:n mukaan vuosilomapalkan laskemisesta voidaan sopia laista poiketen valtakunnallisten työehtosopimusosapuolten välisellä työehtosopimuksella. Sopimisvapautta rajoittaa vuosilomalain 9 §:n mukainen yleissäännös, jolla toteutetaan Kansainvälisen työjärjestö ILO:n palkallista vuosilomaa koskevan yleissopimuksen nro 132 määräystä, jonka mukaan jokaisen tulee saada koko loman ajalta vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkkansa (7 artikla).

Linja-autonkuljettajan työtä tehdään säännönmukaisesti ja vakiintuneesti kaikkina viikonpäivinä, sunnuntai mukaan lukien. Merkittävä osa kuljettajista työskentelee sekä sunnuntaisin että iltaisin. Heidän palkkansa muodostuu peruspalkan ohella erilaisista lisistä, jotka otetaan, sunnuntaityölisä pois lukien, huomioon vuosilomapalkan laskennassa.

Sunnuntaityölisien huomioimatta jättäminen lomapalkan laskennassa on perustunut vakiintuneeseen käytäntöön. Työneuvoston lausuntoon TN 820-67 (lausuntokokoelmassa TN 861-67) nojaten Autoliikenteen työnantajaliitto ALT ry ja Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry vahvistivat tulkinnan, jonka mukaan sunnuntaityölisää ei oteta huomioon vuosilomapalkkaa laskettaessa. Sittemmin työneuvoston lausunnon jälkeen vuonna 1970 solmittiin ILO:n yleissopimus 132. Suomi ratifioi sen vuonna 1989 ja sopimuksen 7 artiklan mukainen määritelmä saatettiin kansallisesti voimaan vuoden 2005 vuosilomalailla.

SAK ry on esittänyt seuraavat tarkentavat kysymykset:

1. Tuleeko linja-autonkuljettajien lomapalkkaa laskettaessa ottaa huomioon työaikalain 33 §:ssä tarkoitetut sunnuntaityökorvaukset, jos työtä tehdään sunnuntaisin vakiintuneesti ja säännöllisesti, eikä kysymys ole tilapäisistä olosuhteista johtuvasta työstä?
2. Onko sunnuntaityölisän jättäminen huomioon ottamatta vuosilomapalkkaa laskettaessa sellainen asia, josta työehtosopimuksin voidaan vuosilomalain 30 §:n mukaisesti sopia tavalla, joka johtaa työntekijän kannalta huonompaan lopputulokseen kuin mitä vuosilomalaissa säädetään?

3. Mitä tarkoittaa ja miten lasketaan vuosilomalaissa tarkoitettu ”vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkka”? Jos sunnuntaityölisä on otettava, niin otetaanko se huomioon täysimääräisesti?

Pyydetyn lisäselvityksen mukaan työehtosopimusosapuolten kesken on vallinnut yksimielisyys yllä mainitusta vuoden 1967 työneuvoston lausunnosta lukien. Sunnuntaityölisien huomioon ottamisesta vuosilomapalkassa ei ole kuitenkaan sovittu työehtosopimuksessa vaan asiasta on todettu muun muassa neuvottelujen pöytäkirjoissa.

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

Lausuntopyynnön kohde ja työneuvoston toimivalta

SAK ry on pyytänyt työneuvostoa antamaan lausuntonsa kolmeen yksilöityyn kysymykseen, jotka liittyvät vuosilomalain (162/2005) 9 §:n 1 momentin ja 30 §:n 1 momentin tulkintaan. Vastausta pyydetään ensinnäkin siihen, luetaanko vuosilomapalkan laskentapohjaan mukaan säännöllisesti sunnuntaisin tehdystä työstä maksettava lakiin perustuva sunnuntaityökorvaus. Toisena kysymyksenä on se, voidaanko vuosilomalain 30 §:n 1 momentin perusteella työehtosopimuksin sopia, että sunnuntaityöstä maksettavia lisiä ei otettaisi huomioon vuosilomapalkkaa laskettaessa.

Lausuntopyynnöstä käy ilmi, että asia liittyy yksittäiseen työehtosopimusalaan ja sen piirissä syntyneeseen epäselvyyteen. Työneuvosto voi työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004) mukaan antaa lausuntoja erikseen säädettyjen työntekijöiden suojelua koskevien lakien soveltamisesta ja tulkinnasta. Työehtosopimusmääräysten tulkinta kuuluu työtuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Näin ollen työneuvosto antaa lausuntonsa vain vuosilomalain säännösten soveltamisesta.

Tarkasteltavien säännösten sisällöstä

Lausuntopyynnön kohteena olevat säännökset kuuluvat seuraavasti:

Vuosilomalain 9 §:n 1 momentti

Työntekijällä on oikeus saada vuosilomansa ajalta vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkkansa siten kuin tässä laissa säädetään.

Vuosilomalain 30 §:n 1 momentin 1 virke

Työnantajien ja työntekijöiden valtakunnallisilla yhdistyksillä on oikeus sopia toisin lomakaudesta, vuosilomapalkan ja lomakorvauksen laskemisesta ja maksamisesta, talviloman sijoittamisesta muuhun keskenään sopimaansa työajan lyhennykseen, säästövapaasta sekä siitä, mitä 8 §:n 2 momentissa säädetään.

Uudistettaessa vuosilomasääntelyä vuonna 2005 vuosilomalakiin otettiin nimenomainen säännös (9 §), jossa määritellään vuosilomapalkan yleinen taso. Säännöksen lisäämistä perusteltiin Kansainvälisen työjärjestö ILO:n yleissopimuksen 132 artiklalla 7, jonka mukaan jokaisen tulee saada koko loman ajalta vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkkansa (HE 238/2004, s. 56). Hallituksen esityksessä tuodaan esille myös se, että tämä lomapalkan vähimmäismäärä oli lähtökohtana myös jo tuolloin voimassa olleessa vuosilomalaissa.

Esitöiden mukaan 9 § tarkoitettiin vuosilomapalkan yleisen tason määrittäjäksi. Samalla korostettiin kuitenkin, että käytännössä vuosilomapalkat lasketaan laissa säädettyjen erillisten eri palkkausmuotoja koskevien laskentasääntöjen perusteella. Vuosilomalain 9 §:llä todettiin olevan (tulkinnallista) merkitystä tilanteissa, jossa vuosilomapalkan laskentaan ei jostain syystä kuitenkaan löytyisi nimenomaista laskentasääntöä. Toiseksi vuosilomalain 9 §:n todettiin rajoittavan vuosilomalain 30 §:n mukaista valtakunnallisten työehtosopimusosapuolten mahdollisuutta sopia keskinäisellä työehtosopimuksellaan vuosilomapalkan laskemisesta laista poiketen. Hallituksen esityksen (s. 56) mukaan "(t)öyehtosopimuksella ei voitaisi sopia sellaisesta järjestelystä, joka ei täyttäisi 9 §:n yleissäännöksessä lomapalkalle asetettuja vaatimuksia. Vuosilomapalkan määräytymiseen liittyvä peruseriaate on, että vuosilomapalkka – laskentatavasta riippumatta – määräytyy työntekijän työtulojen mukaan". Sama rajoitus todetaan lain 30 §:n perusteluissa (HE 238/2004, s. 75): "Vuosilomapalkan laskemisesta sovittaessa sopimisvapautta rajoittaisi 9 §:n vuosilomapalkan yleissäännös, jonka mukaan työntekijällä on vuosiloman ajalta oikeus saada vähintään säännönmukainen tai keskimääräinen palkkansa".

Säännösten käytännön merkitys

Vuosilomalaissa on säädetty neljästä eri vuosilomapalkan laskentasäännöstä (10–13 §), ja käytännössä niiden tulisi kattaa kaikki mahdolliset laskentatilanteet. Edellä selostetun lainsäätäjän näkemyksen mukaan tapauksissa, joihin ei jostain syystä kuitenkaan soveltuisi mikään mainituista laskentasäännöistä, olisi vuosilomapalkka laskettava vuosilomalain 9 §:n säännöksen mukaisesti. Sama kanta on esitetty oikeuskirjallisuudessa (mm. Kröger, Tarja – Orasmaa, Pekka: Vuosilomalaki 2015, s. 116–117 ja Nyyssölä, Mikko: Vuosilomalaki 2013, s. 58–59). Nyyssölä on tuonut samassa yhteydessä lisäksi esille sen, että 9 §:stä on saatavissa tulkinta-apua silloin, kun vuosilomapalkka voidaan laskea nimenomaisen laskentasäännön perusteella, mutta ratkaisuvaihtoehtoja on useita.

Hänen mukaansa ”(v)oi olla tulkinnanvaraista, onko esimerkiksi joku palkkaerä otettava vuosilomapalkassa huomioon vai ei. Oikea tulkinta on se, joka johtaa siihen, että henkilö saa säännönmukaisen tai keskimääräisen palkkansa”. Nyyssölä korostaa, että vuosilomalain 9 §:n 1 momentista ei saa kuitenkaan tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Lomapalkka on laskettava nimenomaisen laskentasäännön mukaan aina silloin, kun sellainen soveltuu.

Työneuvoston näkemyksen mukaan lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin vastattaessa on otettava huomioon nimenomaan se, että vuosilomalain 9 § on – sen yleissäännösluonteesta huolimatta – pakottava. Säännöksestä ei voida sopia toisin lain 30 §:n 1 momentin perusteella. Sen sijaan vuosilomapalkan laskemisesta voidaan sopia vuosilomalain 30 §:n 1 momentin mukaisella työehtosopimuksella heikentäen työntekijän lakiin perustuvia etuja. Vuosilomalain 30 §:n 1 momentissa annetun kelpuutuksen perusteella on siis mahdollista sopia laajasti työntekijän etuja heikentäen vuosilomapalkan laskemisesta ja näin vaikuttaa lain 10–13 §:ssä säädettyjen laskentasääntöjen sisältöön. Sopimisen rajoitteena on kuitenkin vuosilomalain 9 §:n säännös. Työehtosopimuksella toisin sopiminen ei näin ollen voi johtaa siihen, että työntekijä ei saa vuosiloman ajalta säännönmukaista tai keskimääräistä palkkaansa. Se, milloin palkka tai sen erä on tulkittavissa vuosilomalain 9 §:n 1 momentissa tarkoitetuksi säännönmukaiseksi palkaksi, on ratkaistava kussakin yksittäistapauksessa viime kädessä tuomioistuimessa.

Sovelletut lainkohdat

Vuosilomalain (165/2005) 9 §:n 1 momentti ja 30 §:n 1 momentti.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Ahtelan sekä jäsenten Douglas, Hjelt, Ilveskivi, Kannisto, Leppänen ja Rautio sekä varajäsen Wilska mielipiteeseen.